

לקחים צבאיים של ארגוני הטרור מהמערכה בעזה

יורם שוייצר

מבצע "עופרת יצוקה" בעזה, שנמשך כשלושה שבועות, הנחית מכה קשה על מוסדות השלטון של חמאס בעזה ועל מנגנוני הביטחוניים והצבאיים, ופגע ככל הנראה גם ביתר ארגוני הטרור הפעילים בעזה, כדוגמת הג'יהאד האסלאמי והגורמים המזדהים עם הג'יהאד העולמי. בשלב זה אין אפשרות להעריך במדויק את גודל המכה שספגו הארגונים הללו ואת מידת הפגיעה ביכולתם לפעול בעתיד, אך ברור כי מטרתו העיקרית של המבצע הייתה להשפיע על התנהלותו של חמאס בעתיד. על פי הערכות ראשוניות של גורמי הביטחון הישראליים, נראה כי חמאס ספג מכה קשה בתשתיתו ובכוח הלוחם שלו. על פי הערכות אלה, רוב המנהרות ששימשו להברחת אמצעי לחימה, ציוד ולוחמים נהרסו וחמאס איבד כ-700 מלוחמיו ורבים אחרים נפצעו.¹ מלבד זה, נפגעו תשתית ייצור אמצעי הלחימה ומאגר הרקטות ארוכות הטווח שלו.² נראה כי למרות פגיעה זו, חמאס נותר בעל כושר לחימה ויש ביכולתו להמשיך ולבצע ירי קסאם לעבר יישובים בישראל הסמוכים לעזה ולירות טילי גראד לעבר יישובים רחוקים יותר, וכנראה גם לארגונים האחרים יש יכולת כזו, גם אם בהיקפים קטנים יותר. עם זאת, החלטתם של הארגונים הללו אם להמשיך בירי רקטות לעבר ישראל בעתיד תושפע במידה רבה מהערכתם באשר לתגובתה של ישראל וכנראה גם משיקולים נוספים, פנים פלסטיניים, בין-ארגוניים וממעורבות של גורמים חיצוניים.

אופן הלחימה של ישראל במהלך המבצע בעזה חשף בפני הארגונים הללו את העובדה כי היערכותם מול יתרונה הצבאי המובהק של ישראל באוויר, בים וביבשה לא אפשרה להם לממש את תכניותיהם המקוריות לפגוע פגיעה של ממש בחיילי צה"ל ובעורף הישראלי. פגיעתם ביחידות הלוחמות של צה"ל וכמות האבדות מקרב חיילי צה"ל היו נמוכות הרבה יותר מהערכותיהם המוקדמות של גורמי ביטחון בישראל, ובוודאי מתקוותיו ומהצהרותיו של חמאס לפני שפרצה הלחימה בעזה.

יורם שוייצר, חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי

ממדי הפגיעה בקרב אזרחי ישראל – למרות שיגורן של כ־640 רקטות וכמאתיים עשרים וארבע פצצות מרגמה לעבר שטחה של ישראל, אשר כמה מהם פגעו בעיקר בערים מרכזיות בדרומה, כדוגמת באר שבע, אשקלון ואשדוד – היו נמוכים יחסית, ועיקר נזקם היה לרכוש ובכך ששיבשו את שגרת החיים בערים אלה. השפעתם על קבלת ההחלטות בישראל ועל מורל הציבור בישראל היו מזעריות, אם בכלל. ניתן להניח כי הצהרות הניצחון הפומביות של מנהיגי חמאס אינן מונעות מהם את ההבנה בצורך של הארגון להיערך למערכה הבאה באופן שיסייע בידו לגבות מישראל מחיר כבד ומכאיב הרבה יותר מזה שהשיגו, בשל הפערים בינם ובין עֲצֻמַתו ועליונותו הברורות של צה"ל, שאינן צפויות להשתנות בעתיד הקרוב. נראה כי לשם כך יצטרך הארגון להתאים את אסטרטגיית הלחימה ואת שיטות הפעולה שלו ולהצטייד באמצעי לחימה שיאפשרו לו ליעל את פגיעתו בצה"ל ולהגדיל את טווח פגיעתו בערי ישראל.

בשל חששה של הנהגת חמאס מקריאת תיגר על שלטונו הבלעדי של הארגון בעזה צפוי כי בטווח הקצר יפעל הארגון להחזיר במהירות האפשרית את שליטתו האזרחית והביטחונית ברצועה, לצד בנייה מחדש של כוחו הצבאי שנפגע. עדויות לכך נמצאו כבר בימים הראשונים שלאחר הכרזת הפסקת האש עם הדיווחים כי הארגון פרס כוחות משטרה ברחובות עזה וכי חודשו ההברחות של אמצעי

לחימה ואנשים מסיני לעזה דרך מנהרות רפיח, תוך כדי ניצול תקופת הביניים עד שתתחיל פעילות אפקטיבית מצד מצרים למניעת הברחות בעקבות הבנות שהושגו עם ישראל.³

מכיוון שחמאס רואה בשימור ובפיתוח יכולתו הצבאית כלי מרכזי במאבק מול ישראל ובעימות על השלטון מול הרשות הפלסטינית, נראה כי סדר העדיפויות הצבאי שלו בעתיד הקרוב צפוי לכלול: א. ארגון מחדש של כוח האדם שלו במסגרות לוחמות ומינוי מפקדים חדשים במקום אלה שנפגעו.

בשל חששה של הנהגת חמאס מקריאת תיגר על שלטונו הבלעדי של הארגון בעזה צפוי, כי בטווח הקצר יפעל הארגון להחזיר את שליטתו האזרחית והביטחונית ברצועה

- ב. שיקום יחידותיו הצבאיות באמצעות גיוס מתנדבים חדשים מקרב תושבי עזה.
- ג. רכישת ציוד ואמצעי לחימה בכמות, ובעיקר באיכות משופרת (למשל טווח ירי גדול המגיע עד מרכז ישראל ואף מעבר לכך), וניסיון להבריה אותם לעזה בכל דרך אפשרית.
- ד. הידוק שיתוף פעולה עם איראן, עם חזבאללה ועם סוריה לקבלת מימון, אימון וציוד במקום אלה שאבדו.

ה. מאמץ ישיר או עקיף, לגבות מישראל מחיר דמים באמצעות הפעלת טרור, בעיקר באמצעות פעיליו ביהודה ושומרון, כדי לפצות על הפער הבלתי נסבל מבחינתו בין כמות הנפגעים העצומה בצד הפלסטיני ובין זו שבישראל, מתוך זהירות שהדבר לא יוביל לתגובה מסיבית נגדו מצד ישראל בעזה.

עבור הג'האד האסלאמי שבסיס כוחו ועניינו העיקרי הוא בביצוע פעילות מזוינת בלבד, לקחי המערכה אינם צפויים לשנות דבר בנוגע לאסטרטגיית המאבק המנחה אותו. ייתכן שאנשיו יפיקו לקחים טקטיים בנוגע לשיטות ולזירות הפעולה המועדפות מול ישראל. בשל האינטרס המשותף לארגון ולפטרונותיו איראן ובת חסותה חזבאללה לסכל את המאמץ המדיני דיפלומטי המוגבר בעקבות המערכה בעזה, שנועד להביא לרגיעה ממושכת באלימות ולחידוש המשא ומתן המדיני בין ישראל ובין הפלסטינים, צפוי כי הג'האד האסלאמי ינסה לחדש במהירות האפשרית פיגועי נקמה בעזה (כמידת יכולתו ועד שתתגבש הפסקת אש שתגביל אותו), ובעיקר ביהודה ושומרון, שם מרוכזת עיקר תשתיתו. הארגון ינסה בוודאי לחדש את ניסיונותיו לפגוע בישראל גופא, ואף ייתכן שינסה להרחיבה לזירות נוספות כמו לבנון, סיני או אפילו, אך רק אם תאשר זאת איראן ותסייע לו בכך, לבצע נקמה בחו"ל.

גורמי הג'האד העולמי ואל קאעדה שביקרו את הדרך אשר בחר חמאס עם כניסתו לשדה הפוליטי וראו בה כישלון ידוע מראש ינסו להיבנות מהשפעותיה הקשות של המערכה על תושבי עזה ולהגביר את גיוסם של מתנדבים חדשים לשורותיהם. ייתכן שאחד הלקחים של גורמי הג'האד העולמי ברצועה יתבטא בניסיון להעמיק את קשריהם עם שותפיהם מחוץ לעזה, ואף ייתכן כי עם אל קאעדה עצמו, קשר שעד כה לא עלה יפה. אל קאעדה, המנסה כבר זמן מה לבנות

בסיסי פעולה נגד ישראל על גבולותיה, ובכלל זה להעמיק את השפעתו בעזה, מצפה לשינוי במדיניות חמאס, שעד כה מנעה את התבססותו ברצועה ופעילות חופשית מצד תומכיו מול ישראל. מאחר שמנקודת הזמן הנוכחית שינוי כזה אינו צפוי ייאלצו גורמי הג'האד העולמי להסתפק בניצול תקופת הביניים עד ייצובם של הסדרי הפסקת אש בדרום, כדי לפגוע בישראל באמצעות פיגועים כמו שכבר אירע בתקרית אשר נהרג בה חייל ונפצעו שלושה (ב' 27 בינואר 2009) או ירי ספורדי מעזה, ובעתיד אף

עבור הג'האד האסלאמי,
שבסיס כוחו העיקרי
בביצוע פעילות מזוינת
בלבד, לקחי המערכה
אינם צפויים לשנות
דבר בנוגע לאסטרטגיית
המאבק המנחה אותו.

להרחיב את פעילותם כמידת יכולתם – לסיני, ליהודה ושומרון או לתוככי ישראל, באמצעות תושבים מקומיים או אף באמצעות החדרת פעילים מחו"ל.

לסיכום אפשר לומר כי אף שעדיין לא חלף זמן מספיק כדי להעריך לעומק את השפעת המערכה בעזה על התנהלותם הצפויה של ארגוני הטרור בה מול

ישראל, ברור כי למרות המכות שספגו, הם יפעלו לשקם במהירות האפשרית את יכולתם הצבאית. זאת, כדי להוכיח כי יכולתם להמשיך להטריד ולהכאיב לישראל באמצעות טרור – לא פחתה. הפער הבלתי נסבל באבדות בינם ובין ישראל צפוי להניע אותם לנסות ולבצע פיגועי הרג רבי-נפגעים, ובכלל זה ניסיונות מצד כמה מהם לבצע כמידת יכולתם פיגועי התאבדות, אשר מניעתם תלויה בעיקר ביכולתה של ישראל לסכלם. חידוש ירי מתמשך מעזה, לאחר תקופת הביניים, עד ייצובו של הסדר הפסקת אש בדרום, מותנה במידה רבה בהישגים שיפיק חמאס כתוצאה מהתווך המצרי ובראשם, פתיחת המעברים, ובהערכתו את רמת הענישה הצפויה לתושבי עזה ולו, אם ישובו הוא או שאר הארגונים בעזה להפר את השקט בגבול הדרומי של ישראל.

לתגובותיה של ישראל ולמידת נחישותה למנוע – מעשית – חזרה למצב הקודם ששרר בגבולה הדרומי, לצד סיוע מצד מצרים והגורמים הבין-לאומיים השותפים להסכם הפסקת האש למניעת התחמשות מחודשת מסיבית וחידוש הירי מעזה, יהיה משקל מכריע בעיצוב תמונת המצב בגבול הדרומי של ישראל בשנים הקרובות.

המשך פעילות טרור מצד הארגונים הפלסטיניים נגד ישראל בשאר הגזרות הוא מציאות שרק הסדר מדיני כולל עשוי אולי לשנותו.

הערות

- 1 http://www.cbsnews.com/stories/2009/01/22/world/main4746224.shtml?source=RSS&attr=World_4746224
- 2 <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000412293>
- 3 http://dover.idf.il/IDF/News_Channels/art_mivzaim/09/01/2001.htm
אנשיל פפר וברק רביד, "התחדשו ההברחות לעזה דרך מנהרות רפיח", **הארץ**, 22 בינואר 2009.